

Agressief gedrag van jonge kinderen in de klas

Agressief gedrag van jonge kinderen

Agressie is als instinct in potentie bij iedereen aanwezig. Een kind heeft, om zijn leefwereld te ontdekken, een gezonde vorm van agressie nodig. Zo leert hij zijn eigen grenzen kennen en zijn leefgebied af te bakenen. Bij het begrip 'agressief gedrag' wordt agressie omgezet in aanvallend en/of negatief gedrag. En dat heeft schade tot gevolg.

Er kunnen verschillende factoren van invloed zijn op het ontstaan van agressief gedrag in de klas:

- ✓ Factoren binnen het kind
- ✓ Omgevingsfactoren (denk aan de thuissituatie)
- ✓ Invloed van de leerkracht

Houdt voor ogen dat agressief gedrag altijd 'ergens' vandaan komt.

Soorten agressie

Er zijn twee soorten agressie:

1. Proactieve agressie: dit is berekenend gedrag. Deze vorm bestaat uit weloverwogen, gecontroleerd gedrag en is bedoeld voor het verkrijgen van macht over anderen en/of het zich toe-eigenen van bezit.
2. Reactieve agressie: dit is impulsief en defensief gedrag en een reactie op een waargenomen bedreiging of provocatie, die gepaard gaat met woede en/of controleverlies.

Vaak komen beide vormen voor bij een kind. Wanneer je met het gedrag aan de slag gaat, kijk dan naar welk gedrag het meeste voorkomt en richt je daar op. (K. van Overveld, *Groepsplan Gedrag*)

Voorkomen agressief gedrag

Wat kunt u op school doen om agressief gedrag voor te zijn?

Zorg allereerst voor een veilig schoolklimaat waarin schoolpersoneel

De meeste jonge kinderen laten wel eens agressief gedrag zien. Schreeuwen, schoppen, slaan, bijten...

Sommige vormen van agressief gedrag horen bij een bepaalde leeftijd. Agressie is onderdeel van de menselijke natuur.

Echter, net als volwassenen, moeten kinderen leren hun agressie te controleren.

Opvoeders helpen kinderen om hun agressief gedrag te corrigeren en hen alternatieven aan te reiken. De ouders doen dat thuis en de leerkrachten doen dat op school.

Dit informatieblad geeft u meer informatie over agressief gedrag en hoe u daarmee kunt omgaan.

Geweld in basisschoolklas

Een ouder van een kind uit groep 3 wil dat de ruziënde scholierjes voortaan les krijgen van één onderwijzer. “De eigen juf zit al maanden ziek thuis. Intussen hebben verschillende jonge leerkrachten voor de klas gestaan, maar voor nieuwe mensen is het heel moeilijk om in een probleemsituatie in te vallen. Zij kennen de kinderen niet en andersom proberen kinderen een invaller uit.”

Bron: Telegraaf, 27 maart 2011

Agressie in groep 3 Nijmeegse basisschool

Een moeder: “Het is een drama. Kinderen slaan elkaar dagelijks bloedneuzen. Ze schoppen elkaars schenen blauw en rammen koppen van anderen tegen de muren. Daarbij roepen ze: Ik maak jou dood en ook jouw moeder.”

Bron: De Gelderlander, 26 maart 2011

respectvol omgaat met kinderen, er duidelijke regels zijn waar iedereen zich aan houdt et cetera. Hier ligt een taak voor directie en bestuur om de benodigde voorwaarden hiervoor te scheppen.

Dit veilige klimaat moet uiteraard worden vertaald naar de klassensituatie. Besteed in de groep veel aandacht aan de omgangsregels. Bepaal die samen met de klas en houd je er consequent aan.

- ✓ **Schelden, schoppen, slaan, daar doen wij niet aan.**
- ✓ **Wij luisteren naar elkaar.**
- ✓ **Wij schreeuwen niet op school.**

Als leerkracht kun je de sfeer in de groep positief beïnvloeden. Zorg dat je je klas kent en een band hebt met de kinderen. Daarnaast moeten de lessen aansluiten op de behoeften van de leerlingen.

Deel de klas zo in dat kinderen elkaars kwaliteiten kunnen benutten (wissel hierin regelmatig van samenstelling). Houd naast dit alles contact met de ouders zodat er indien nodig sámen voor een aanpak gekozen kan worden.

Op de website gedragsproblemenindeklas.nl vindt u een uitgebreid overzicht van preventieve maatregelen tegen agressie in de klas.

Omgaan met agressief gedrag

Wanneer de preventieve maatregelen niet voldoende zijn en er toch agressief gedrag voorkomt in de klas, moet de leerkracht ingrijpen.

Bekijk wanneer de agressie zich voordoet en wat het concrete gedrag is. Is er sprake van verbale agressie, intimidatie, fysiek geweld of een combinatie? Is er sprake van proactieve of reactieve agressie? Stel jezelf de volgende vragen:

- ✓ Zijn de eisen die je aan dit kind stelt niet te hoog of te laag?
- ✓ Zijn de taken en opdrachten duidelijk?
- ✓ Is er een duidelijke structuur bij de verschillende activiteiten?
- ✓ Is er tussen het werken door voldoende tijd om ‘te ontladen’?
- ✓ Maak je gebruik van liedjes, energizers of andere leuke tussendoortjes?
- ✓ Is er sprake van een veilige omgeving? Kijk hierbij ook naar je eigen gedrag.

Proactieve agressie

Proactieve agressie speelt zich vaak buiten het gezichtsveld van de leerkracht af.

Het vertonen van dit gedrag geeft een groot gevoel van eigenwaarde en het zorgt voor een zekere status in de groep. Die status in de groep zorgt ervoor dat de leerling vaak een aantal medestanders om zich heen heeft.

Leerlingen met dit type agressie kun je immers beter te vriend houden.

Interventies

Individueel niveau:

- ✓ Praat over hoe je op acceptabele wijze je doelen bereikt.
- ✓ Bespreek van de gevolgen van de agressieve keuzes die je maakt (op korte én lange termijn).
- ✓ Ga in op emoties die een rol spelen bij het gedrag.

Groepsniveau:

- ✓ Mobiliseer de klas om pestgedrag te signaleren en af te wijzen.
- ✓ Stel een gedragscontract op waarin wordt vastgelegd wat wel en niet is toegestaan.

Pedagogische stijl van de leraar

Zakelijk en wat afstandelijk. Zet de leerling niet klassikaal op zijn plek maar voer onder vier ogen een gesprek.

Reactieve agressie

Leerlingen met **reactieve agressie** zijn gevoelig voor signalen die erop lijken te duiden dat de ander het slecht met ze voor heeft. In het algemeen is er weinig nodig om de agressie te triggeren: iets te lang oogcontact, een glimlach, een gebaar, een botsing op de gang, een verkeerd woord.

Zelfcontrole is een moeilijke opgave. Leerlingen met deze heftige reacties hebben vaak weinig sociale contacten. Ze worden buiten gesloten door klasgenootjes, hebben weinig echte vrienden en zijn vaak slachtoffer van pestgedrag. Binnen deze context zou je de agressie kunnen zien als een teken van onmacht.

Interventies

- ✓ Oefen met waarnemen van de omgeving: Wat zie je? Wat hoor je?
- ✓ Aandacht voor lichaamstaal, intonatie en expressie: Wat betekent het als de ander op die manier naar je lacht of naar je kijkt? Hoe klinkt die stem?
- ✓ Leer innerlijke en uiterlijke signalen herkennen die voorafgaan aan een emotionele uitbarsting. Zoeken naar manieren om de heftige emotie te reguleren, zoals diep adem halen, weglopen van de situatie, een time-out nemen.

Pedagogische stijl van de leraar

Warm en sensitief maar wel afwijzen van ongewenst gedrag. In vrije situaties actief toezicht houden en de leerling zo nodig herinneren aan de manieren om kalm te blijven/worden. (K. van Overveld, *Groepsplan Gedrag*)

- ✓ Tolereer agressie nooit.
- ✓ Van negeren verdwijnt het niet, dus optreden is altijd nodig.
- ✓ Blijf zelf rustig, ga niet terug schreeuwen naar een boos kind.
- ✓ Als het kind iemand slaat of schopt haal je het kind meteen weg. Blijf daarbij zo rustig mogelijk.
- ✓ Houd oogcontact.
- ✓ Ga op dit moment niet in discussie. Het kind kan fysiologisch gezien niet luisteren. Erken wel dat je begrijpt dat de ander boos is, ook als je er helemaal niets van begrijpt.
- ✓ Geef aan dat dit gedrag onacceptabel is, maar keur niet het kind af.
- ✓ Probeer het kind mee te nemen uit de situatie. Als het kind niet mee wil dan ga je zelf weg met je groep. Vertel het kind dat jullie nu weggaan en terugkomen als het kind gekalmeerd is.

En nu?

- ✓ Als het kind weer afgekoeld is (en jijzelf ook), moet je met het kind gaan praten. Doe dit op een rustige plek, waar niet iedereen mee kan luisteren. Als het kind afgekoeld is, is er grote kans dat het zich schaamt voor de uitbarsting. Een beetje privacy kan dan geen kwaad.
- ✓ Probeer in gesprek te gaan.
- ✓ Probeer onbevangen te luisteren naar het kind. Zijn er in de ogen van het kind gegronde redenen voor de agressie?
- ✓ Keur het agressieve gedrag af (en niet het kind). Zoek samen naar alternatieven.
- ✓ Straf werkt in de regel niet als middel om agressie te doen verdwijnen. Veeleer is het omgekeerde het geval. Soms ontkom je uiteraard niet aan straf geven, maar bedenk dat een hele zware straf niet meer effect heeft dan een redelijke straf.
- ✓ Als je met het kind in gesprek bent, spreek dan ook consequenties af voor als het weer gebeurt.
- ✓ Vraag wat het kind zelf denkt nodig te hebben om nieuwe agressie te voorkomen. Spreek eventueel een teken af samen.
- ✓ Vergeet niet om ook met je klas te praten over het gebeurde. Konden zij helpen de agressie te voorkomen? Kunnen zij volgende keer mee helpen de uitbarsting te voorkomen? Probeer dit niet alleen toe te spitsen op een losstaand incident, maar ook breder te trekken naar een algemene omgangsregel.

Ouders

Omdat het om jonge kinderen gaat, moet de school in haar aanpak samenwerken met ouders/verzorgers. Zowel met de ouders/verzorgers van de verstoorders, als met de ouders/verzorgers van de andere kinderen. Zij moeten worden geïnformeerd over de aanpak van de school. Om succesvol te zijn in de aanpak van agressief gedrag, is het belangrijk dat ouders/verzorgers in de thuissituatie de aanpak van de school steunen en versterken.

Ouders zijn in eerste instantie de opvoeders van hun kind en dienen hun verantwoordelijkheid te nemen. Als een kind bijvoorbeeld op school door de leerkracht wordt aangesproken op zijn/haar gedrag kan het niet zo zijn, dat de leerkracht vervolgens op zijn/haar kop krijgt van een ouder. Betrek de ouders bij de aanpak van agressief gedrag. Een leerkracht kan ouders vragen stellen als:

- ✓ Wat kunt u (als ouder) doen om het kind te motiveren zich te gedragen in de groep?
- ✓ Kan de school u daarbij helpen?
- ✓ Wat verwacht u van de school?
- ✓ Wie doet wat, waar en wanneer?
- ✓ Laten we wekelijks/maandelijks contact houden hoe zijn/haar gedrag zich ontwikkelt.